

ПРОЛОГ

Загін пристав, коли посутеніло, приблизно через годину після того, як силует останнього царського всюдихода зник на горизонті понад кронами дерев. Усі знесилено попадали на мох і мокру траву, що пахла збутвілою деревиною; під покрученим, прадавнім віттям литовського бору. Вояки відклали старі рушниці, гвинтівки та мушкети. Зняли шапки. Хтось перебирав пальцями вервицю. Інший повагом допивав останній ковток горілки. Решта заклакли, наче вкрите мохом каміння довкола.

Еліза Змієвська осіла на слизький, оброслий грибами пень. Вона відстебнула пояс із дідівською шаблею, випростала ноги у штанях для верхової їзди та високих офіцерських чоботах. Еліза закинула голову назад, вдихнула запах лісу, намагаючись стишити ним біль у скронях і пекучий біль у м'язах.

Поруч із нею вартовий виліз на обламаних гілляку й сперся на кісся поставленої сторчака коси. Він намагався не заснути стоячи. Вояк удивлявся в морок густого бору, не розуміючи, що цим завдає більше шкоди, ніж користі. У сутінках його попелястий плащ сяяв здалеку, мов обважнілий світляк, що висить над землею.

Їх залишилося вже тільки дванадцять. Вчора було двадцять три. Позавчора — майже пів сотні. А тиждень тому, під Вільном, вони були частиною тридцятитисячної армії, яка за підтримки польських полків генерала Гелгуда намагалася відбити місто в Івана Дибіча. Росіяни кинули проти них усе: сухопутні лінкори, сибірських стрільців, ходячих мерців, ба навіть жар-птицю. Марно. Повстанці здолали їх, відтіснили, хоча на третій день у багатьох полках залишилося по мірці

пороху та скибці хліба на душу, а обіцяні повітряні кораблі зі спорядженням так і не прибули. Боєприпасів вони не мали. Вояки були голодні, закоцюблі. Та попри це — перемогли.

І тоді настав вечір вісімнадцятого серпня 1830 року, коли Еліза довідалася смак неба, що лускає над головою, почула звук всмоктуваного світла, відчула запах людського тіла, яке перетворюється на хмарку червоної імлі. Вечір, коли росіяни пожертвували цілим Вільном з усіма його мешканцями, щоб припинити повстання.

Після віленської бійни вони тікали сотнею — суміш поляків, литовців, французьких добровольців, повстанців і регулярного війська. Командування перебрав старий полковник Кеждар. Він був слабозорим, а вибух етеру над Вільном випалив на його зіницях післяобраз, який залишає сонце на очах божевільних проповідників, котрі надто довго витріщаються на нього. Однак він був останнім офіцером у групі, який залишився при здоровому глузді.

Підбираючи наступних уцілілих, вони дісталися до Ландварова, де їм вдалося об'єднатися з меншим загоном повстанців, котрі воювали під командуванням полковниці Емілії Плятер. Побачивши її, втікачі підбадьорилися, і в їхніх серцях зажеврила надія.

Ненадовго.

Наступного дня вони наскочили на ескадрон казаків. Половина загинули, включно з Кеждаром, який ревів і кидався у бій, наче ведмідь, навіть коли в його огрядне тіло вже всадили добрячий тузін пістолетних куль.

Емілія Плятер повела недобитків далі, крізь дні наступних поразок. Їх розбили під Лодигою. Потім, коли вони хотіли увійти до Старих Троків, то потрапили в російську засідку зі скорострільним етерним кулеметом. Повстанці втекли до лісу, а росіяни кинули в гонитву за ними всюдиходи. Машини могли розгледіти втікачів навіть у цілковитій темряві, крізь листя та гілля, вражаючи вогнем із кулеметів, встановлених на корпусах.

Ті, хто вижили, після семи днів втечі були вже зовсім зломлені й виснажені. Навіть Плятер ледве тліла.

Еліза Змієвська журилася за неї. Упродовж тижня вона побачила, як її кузина (так вони називали одна одну, хоча не були родичками) постаріла на яких п'ять років. Елізу непокоїли глибокі зморшки на обличчі в Емілії та її невиспані очі. Непокоїв і той факт, що на постоях вона вже не милася від бруду та пилу. Але найжахливішим було те, що Емілія безу-гавно розмовляла сама з собою. І щось насвистувала під ніс.

Змієвська знала це відлуння. Вона знала, що її кузина намагається знайти губами звук, який вони почули під Вільном, коли все почалося, коли розколалося небо. Пекельний тон, якого їй більше ніколи не хотілося чути.

Тепер Еліза сиділа на пні, а Емілія стояла, притулившись до дерева, і кінчиком шаблі рисувала на землі, виграючи на малюнку війну, яку вони вже давно програли. Вона була тільки худю, слабкою і блідою тінню колишньої пані полковниці.

Еліза не могла далі на це дивитися. Вона знала, що їм потрібна допомога, а єдина людина, яка могла щось вдіяти в цьому чорному лісі, була вона сама. Тож розвернулася і зникла між деревами.

Її оточив тьмянний литовський бір. Гілля переплуталося над її головою в щільний балдахін, який не пропускав сонця, спираючи свою набряклу зелену масу на товсті стовбури. Стовбури спускалися униз порослими мохом колонами, а внизу біля основ розчепірювалися віялом хвилястого коріння. Коріння вгризалося в м'ясисті зелені подушки моху. Мох був такий м'який, що на мить Елізі захотілося зняти чоботи, лягти на нього, заснути.

Вона подумки скартала себе. Еліза вже не була малою дівчинкою, а це місце було украй небезпечним.

Міцкевич нещодавно писав про литовський бір, що він вабить усіх тварин. Як завжди, поет мав лише бліде поняття про факти. Еліза добре знала, що в найтемніших, найглиб-

ших лісах, де ніколи не ступала нога людини, криється таке, чого навіть тварини воліють уникати.

Саме це вона й шукала.

Еліза пройшла повз дуб, який, мабуть, пам'ятав ще перших поган. Прослизнула під стовбуром, що звалився від старості. Десь неподалік шелестів струмок, проте в сутінках вона його не зауважила.

Запах мокрого вруна був таким інтенсивним, що його можна було краяти. Певної миті до нього додалися інші пахощі. Пронизливі аромати важко було описати. Змієвська вже знала, що те, що вона шукала, поруч. Але як змусити ЦЕ показатися?

Мати вчила її, що слід тричі обернутися через ліве плече й кинути поза себе жменю солі, однак Еліза була дитиною іншої епохи. Вона вірила в наукову дедукцію і вже давно розділила материні ритуали на ті, що діяли по-справжньому, і ті, що були тільки порожніми церемоніями.

Довго шукати не довелося. Біля струмка лежали кілька старих, вкритих мохом брил. Одна відразу впала їй у вічі.

— Добридень, дідусю, — сказала Еліза каменюці.

Та навіть не здригнулася.

— Ви, мабуть, дуже поспішали, коли почули мене, — дала вона.

Далі нічого.

— Мох у вас не з того боку. Тут на всіх брилах і стовбурах він із півночі, а у вас із півдня. Я знаю, що ви мене чуєте, дідусю. Підведіться, бо мені доведеться покликати вас давньою мовою.

Камінь здригнувся й заворушився. З-під нього вигулькнули покручені руки й ноги з багатьма суглобами. Велике тіло кидало на Елізу тінь. Мох замість шкіри, деревина замість кісток, лико замість сухожиль. У глибині пульсували бурі нутрощі, ліниво нагнічуючи землю, а з отворів у тілі сочився білий сік. Угорі стирчала голова зі сплетеною з гілочок бородою.

Лісовик зашурхотів голосом прадавніх жорен:

— Стара. Мова. Забута.

— Ще ні, дідусю. Мене навчила мати.

— А. Чемності. Не. Навчила.

Еліза зітхнула. Їй трапився лісовик із почуттям гумору.

— Я мушу знати, дідусю, де росіяни. Куди безпечніше йти?

— Росіяни?

Авжеж. Для нього всі люди були однакові.

— Людські ноги, що топчуть землю. У важких шкіряних чоботях.

— Ноги. Поблизу. Там, — пробурмотів лісовик і махнув рукою в тому напрямку, звідки вона прийшла, а потім повернувся спиною.

Ні. Все спочатку.

— Ці ноги — мої друзі, дідусю, — сказала Еліза. — Де інші ноги? Ті, що переслідують нас? Набагато численніші? Де коні, машини...

Лісовик не відповідав. Він почав складатися і стискатися. Цього разу мохом у правильний бік. Еліза розпачливо схопила його за рамено. Її пальці потонули в просоченому жилицю вруні, між ликуватими сухожиллями.

Лісовик миттю обернувся й люто засичав. Білий сік бризнув у нього з уст.

Змієвська відступила на крок. Вона знала, що з лісовими створіннями не варто жартувати. Подруга її матері якось образила вілу. Віла розкрила її навпіл, мов книжку, а відтак вклала у живіт багатоніжку довжиною в пів ліктя. Жінка якось зуміла повернутися додому, але перш ніж їй надали допомогу, щипавка подерла нутроці, наче вони були паперові, потім ущипнула клешнями за палець повітового хірурга, уникла трьох пострілів із револьвера та ударів лопатою і дременула крізь шпару під дверима.

З лісовиками не краще. Оцей міг без особливих зусиль зламати кожную кістку в Елізиному тілі. Або затягнути її під землю і поховати живцем.

— Дідусю. Заклинаю тебе моєю матір'ю, бабусею, прабабусею, дочками Сонця, Місяця і зірок. Ти, мабуть, чув про них.

— Ти. Не. Така. Як. Вони.

Лісовик натиснув на Елізу, наблизив своє обличчя до неї.

— Ти. Лише. Мала. Насінина.

— Колись кожне дерево нею було, — вона не поступалася йому ні на крок.

— Не. Кожна. Насінина. Виростає.

— Благаю, дідусю. Я дам тобі своєї крові, — сказала Еліза, підтягуючи рукав сорочки. — Крові і шматок сухого хліба. Це все, що мені залишилося.

Вона витягла з-за пояса ножа й притиснула його до зап'ястя.

Лісовик протяжно зітхнув, наче дерева, що потріскують на вітрі. Він приклав вухо до землі й слухав так довго, що вона злякалася, чи він бува не заснув.

— Ноги. Чоботи. Зникають. Зникли... Мить. Тому.

Чи можна зауважити страх на обличчі, яке складається з камінців, що висять на ликові замість очей, з моху замість щік, з хмизу замість уст? Еліза була впевнена, що власне зауважила його.

— Як це: зникли? — запитала вона.

— Були. Немає. Щось. Іде. Калічить. Проколює, — пробурмотів лісовик.

Він хутко обернувся і знову втиснувся в землю. Цього разу він більше не реагував, хоча занепокоєна Еліза смикала його за рамено й благала.

І тоді вона теж почула, що щось наближається. Еліза кинулася до табору. Її ноги грузли в подушках моху та губчастому вруні. Вона чулася, немов у примарному сні. Що дужче вона бігла, то повільніше, здавалось, рухалася. Ліс хапав її за ноги, перегороджував шлях гіллям і слизьким камінням.

Нарешті вона побачила між деревами вартового, який стояв на пні та занепокоєно роззирався, далі людей, що лежали біля пня, і нарешті Емілію Плятер.

Емілія вже знала. Вона схопилася з місця. Полковниця з жахом дивилася на ставок, з поверхні якого почали відриватися поодинокі краплі. Вони капали вгору. Деревина заворушилася, зашелестіла. Занепокоєні повстанці вхопилися за зброю.

Потім шум розшарувався на відгомін тисяч відног, що терлися одна об одну, а ліс вигнувся й зригнув у їхній бік рипливою темрявою.

РОЗДІЛ I

Я розсердився, коли адміралтейство відхилило плани нової арктичної експедиції, натомість відправило мене за етерні ворота, щоб я працював над мапами узбережжя Нової Англії (або Англії², як зараз її називають, відколи ми також знаємо Англію³ і ⁴). Мені це завдання здалося нудним, зайвим, абсурдним! Якщо частини місцевості, які ми досі вивчили, ідеально збігаються з атласами нашого світу, то можна з упевненістю припустити, що так само діється і з рештою світу.

Але тепер мушу визнати, що це цікаве відчуття: бачити знайомі бухти й узбережжя без жодного міста, без даху, димаря чи хвилерізу. Зовсім так, наче людина ніколи не була створена, а Бог покинув свою роботу посеред шостого дня.

Якщо я чогось боюся, то хіба лиш мізерної вправності робітників, які в Нью-Портсмуті складали оболонку корабля з частин, надісланих через ворота. Сумніваюся, що вони зможуть зрівнятися з майстрами-човнярами з Пембрука. Проте не можу не визнати, що невелика подорож навколо острова не буде ні для корабля, ні для екіпажу таким навантаженням, як подорож між кригою Північно-Західного проходу, яку я з жалем відклав на невизначене майбутнє.

**Капітан Джон Франклін, щоденник, знайдений
в уламках КІКВ* «Еребус» на острові Айла²**

* КІКВ (HMS) — Корабель Її Королівської Величності. — Прим. перекл.

Хвиля вдарила у борт корабля. Еліза стрімко підхопилася і гепнулася чолом у дошки над ліжком у каюті. Вона зойкнула, схопилася за голову та знову впала на постіль.

Якийсь час жінка лежала, очманіло вдивляючись у стелю. В голові паморочилося.

Минуло чотирнадцять років, а сон про литовський бір повертався знову і знову. Чи визволиться вона коли-небудь від нього? Яку жертву слід офірувати привидам минулого, щоб вони залишили її в спокої?

Еліза потерла обличчя й обережно підвелася з ліжка. В каюті було занадто низько, щоб випростатися, та ще й тісно. Зусібч на неї напирала дубова обшивка стін; вона почувалася замкненою в старій шафі. Але принаймні в неї був ілюмінатор, — вона дорого заплатила за нього, адже не могла уявити подорожі в каюті всередині корпусу без бодай променя денного світла.

Згорбившись, жінка підійшла до тьмяної круглої шибки. Сіре небо, шматок розбурханого моря. Погода виразно псувалася.

Через басове бурмотіння двигуна, який рухав бічні колеса «Вести», Елізині нутрощі тремтіли, а в шлунку бурчало. Раптом вона відчула, наче задихається в цій тісній кабіні, де повітря вже просякнуло запахом її поту; важким екстрактом кошмарного сну.

Змієвська підійшла до потрісканого дзеркальця на стіні. З відображення на неї дивилися очі, які вона колись ненавиділа. Очі дворового пса. Покруча. Одне блакитне. Інше зелене. Гетерохромія. Сьогодні Еліза вже розуміла, що стала жертвою звичайної помилки природи, але в селі неподалік від Лоздзее, де вона виростила, казали, що в неї «очі віли». Колись вона їх ненавиділа, але тепер вони принаймні відвертали увагу від рубця на шиї — товстого, білого, подібного на усмішку. Нагадування про 1830 рік.

Як і її сон.

Еліза поправила оксамитку, щоб та ретельно прикрила рубець, зачесала волосся, зібравши його в модний кок. Відтак вкрила обличчя дешицею пудри й рум'ян. Змієвська критично оглянула приховані в куточках очей філігранні лінії перших зморшок — попередній начерк часу, який мав уже похмурий план щодо її обличчя. Вона вирішила вдавати, що в цьому винні морська вода і вітер; що сліди зникнуть, щойно вона краще подбає про себе.

Наспівуючи народну пісню, вбрала просту темно-коричневу сукню з корсетом. Панцер середньо-заможної дами, який захищав її від підозріливих поглядів і дозволяв злитися з натовпом.

Еліза побризкала себе парфумами. Вона б воліла солідну купіль, проте на «Весті» не було ванних кімнат. Чоловіки іноді давали боцманові пару шилінгів, щоб той облив їх уранці зі шланга ручної помпи на кормовій палубі. Жінкам залишалася тільки мисочка теплої води, випрошена у кока на камбузі.

Еліза поклала руку на дерев'яну скриньку, що лежала між парфумами, трояндами та помадами. У ній був кишеньковий пістолет Дерінджера та невеликий конверт зі смертним вироком, підписаним самим Юліушем Словацьким від імені Еміграційної ради. В документі було і її прізвище — як виконавиці вироку.

Змієвська розуміла, що ніколи не повинна розлучатися з цим листом. Особливо на шляху до Англії², на території ворога. Однак вона провела на борту тиждень і знала: найгірше, що може її спіткати, — це надміру завзята немолода пліткарка в кормовій кабіні.

Еліза вийшла з каюти. Лабіринтом вузьких коридорів і залізних сходів вона дійшла до дверей на середню палубу й опинилася назовні. Її обвіював морський вітер й імла холодних крапель, які розбризкували, молотячи воду, приводні колеса заввишки як чотириповерхові будинки.

Змієвська пройшла вздовж поруччя на ніс, подалі від вогкості та гамору. Вона вдивлялася в хвилі, які ламав залізний корпус «Вести». Нудна подорож, подумала Еліза, — це добра мить, щоб повернутися до писання. Вже давно вона не склала жодної строфи. Жінка глянула на море. Їй одразу почала придумувати фрази, з яких могла би укласти вірш чи два. Кілька слів про гори води, які громадить і роздмухує лють стихії... Але щось подібне, мабуть, уже було в Міцкевича? То, може, про нелюдське терпіння хвиль, які, немов завзятий ремісник, рух за рухом кришать усеньку сушу? Ні, банально. Це ж із вірша Кітса «Осяйна зоре»! Тож як?

Еліза нахилилася, знову задивилася на море. Її мозок, немов справна машина, поєднував, сполучав і переставляв слова.

— Прекрасний день, чи не так? — почувся позаду незнайомий голос.

Вона мало не випала за перила.

— У вас оригінальне визначення прекрасного дня, — сказала Еліза, не обертаючись. — Дозвольте вгадати, ви англієць?

Вона ще раніше упізнала акцент, але таке запитання здавалося гарним початком розмови.

— Така мила дама не повинна проводити час на самоті.

Щось в Елізі завило, як завжди, коли вона відчувала залицяння із вишуканістю довбні для забивання паль. Попри це, Змієвська надала обличчю ввічливого, нейтрального виразу і повернулася у бік голосу.

— Навпаки. Мила дама виглядає найкраще, коли на самоті милується красою природи.

Вона подала чоловікові руку для поцілунку і зміряла його коротким поглядом. На вигляд йому було під п'ятдесят, точніше важко сказати. У його волоссі видніли вже перші пасма сивини, але тримався він випростано, немов струна. Манера говорити і постава вказували на те, що він провів чимало років у британській армії.

Тож бодай раз воював проти поляків. Слід поводитися обережно.

— Полковник Чарлз Ровен, — представився він.

— Юстина Замойська, — назвала вона вигадане ім'я.

Либонь Еліза вже чула його прізвище раніше. Вона не була впевнена, тому лише посміхнулася. Ну, гаразд, полковнику. Настав час дізнатися, чого ти від мене хочеш...

— Не пригадую, щоб я зустрічала вас на борту, — сказала Змієвська.

— Дуже можливо. Перші кілька днів я рідко виходив із каюти. Розумієте, сила-силенна роботи.

— Ви пливете до Лондона² в робочих справах? Чому не через Лондонські ворота, а континентальним пароплавом? Це незвично.

Ровен посміхнувся.

— Не так уже й незвично, як таємнича, самотня дама зі слов'янським акцентом, котра прямує до одного з найнебезпечніших місць під сонцем. Ви полька? Я вгадав?

Вона кивнула. Розмова поволі переставала їй подобатися. Приємно було вгадувати факти про співрозмовників. Неприємно — коли вгадували вони, і то влучно.

Чарлз Ровен сперся на перила.

— Тож вас, мабуть, не зацікавить розмова про погоду чи моду? Натомість ви забажаєте одразу перейти до політики? — сказав полковник.

— Ви так боїтеся, що вирішили мене попередити?

Єдиним проявом емоцій, який вона змогла з нього видобути, були ледь примружені очі.

— Вибачте, але щоразу, коли я розмовляю з вашими співвітчизниками, я чую тільки літанію жалю на адресу королеви та рішень нашого уряду, — сказав він.

— Визнайте об'єктивно, пане Ровене, що ми не маємо особливих причин любити Англію. Ваш уряд перебуває у приятельських стосунках із загарбниками нашої країни. Він відверто підтримує найбільшого лиходія сучасної історії.

— Поляки... — зітхнув Ровен. — Ви не вмiєте здобувати собі друзiв. Пiсля того, як сусiди розшарпали вашу країну, ви певний час втiшалися симпатiєю всього свiту. Нiмцiв, бо вони ненавидiли пруссакiв. Французiв, бо вони ненавидiли росiян. Италiйцiв, бо вони ненавидiли австрiйцiв.

— Ви помиляєтеся. Нiхто нас нiколи особливо не любив. Ровен махнув рукою.

— Я був у Лiонi, коли прибула перша колона польського вiйська у вигнаннi. Мiщани змагалися, щоб прийняти пiд свiй дах якогось вiдважного поляка. Багато хто навиць дiлив iз ними шлюбне ложе, або заплющував очi, коли їхня дочка дiлила з ними своє. Пам'ятаю, як генерал Лафает погрожував, що розжене багнетами Нацiональнi збори, якщо лиш вони запровадять антипольські закони. А потiм? Як так сталося, що навиць iз французами вам було не по дорозi? Чому ви вiршили воювати з усiм свiтом?

Елiза знизала плечима й задивилася на хвилi. Їй не хотiлося сперечатися з чужинцем. Вона вже надто багато про це сперечалася. Що їм було чинити, коли iмператор Наполеон лежав на смертному одрi, пiдтримуваний у живих лише завдяки вигадливiй етернiй машинерiї та зусиллям телепатiв у обручах Фарiї, котрi цiлими днями намагалися стимулювати його мозок? Що їм було чинити, коли його мiсце посiв товстий i боягузливий брат Луї Бонапарт? Коли переворот у Францiї провалився, прихильники старого iмператора були витиснутi в пiдпiлля, i стало зрозумiло, що Францiя бiльше не нестиме смолоскипа, вiд якого мав би згорiти старий баланс сил на континентi. Чи мали б вони погодитися, щоб Польща назавжди залишилася невеликим недогризком, пiдпорядкованим Францiї? Як хутко той недогризок продали би царевi?

Тому вони взяли смолоскип у власнi руки. Вони напали на Росiю з двох свiтiв; iз Варшавського герцогства в старiй Європi¹ та з Надвiслянської колонiї в Європi², де потайки побудували етернi ворота.

Початок був багатонадійним. Погано керована, зле оснащена царська армія програла кілька битв. У Європі² самогубний рейд корпусу генерала Прондзинського дозволив знищити Московські ворота та відтяв колоніальні армії росіян; імперію було розділено навпіл. У старому світі теж усе йшло непогано. Повстанці дійшли до Вільна. Звідки вони могли знати, як далеко зайде цар, аби лиш не втратити Литву...

— Вибачте, якщо це для вас важка тема, — сказав Ровен. — Бачу, що я зіпсував вам настрої...

Еліза подумки скартала себе. Своїм виразом обличчя вона знову виказала більше, ніж хотіла.

— Мене дивує, — продовжував англієць, — рубець на вашій шії. Вибачте, але зсунулася ваша стрічка. Чи можна дізнатися, за яких обставин така чарівна дама могла зазнати такої страшної травми? Мабуть, не йдеться про нещасний випадок при в'язанні гачком.

Еліза нервово поправила оксамитку.

— Підводячи підсумок, — сказав Ровен, — маємо жінку, яка не боїться одна подорожувати до Лондона². Жінку з країни, що славиться своїм кривавим повстанням, заколотниками й терористами. Жінку, поранену шаблею або ножем. Розумну, потенційно небезпечну. Крім того, у мене є підстави підозрювати, що Лондон² не є справжньою метою її подорожі. Ви, мабуть, вирішили, що буде легше дістатися до дійсного Лондона через етерні ворота з нового світу, ніж проходити детальний контроль на континентальній блокаді в старому світі. У такій ситуації мій громадянський обов'язок велить мені запитати, з якою метою ви намагаєтеся потрапити до Англії? І яке ваше справжнє прізвище?

Еліза відчула, як її кидає в холодний піт. Вона без потреби вдалася в розмову з цим холодним, дивним джентльменом. Вона без потреби дозволила вплутати себе в демонстрування власної кмітливості.

— Я вам нічого не зобов'язана казати, — сухо мовила вона.

— Звичайно. Але можете бути певні, що одразу після прибуття в порт я знову знайду вас у товаристві функціонерів поліції. А з ними вам доведеться перекинутися кількома словами, пані...

Еліза затиснула руки на поручнях. Так міцно, що в неї стало враження, ніби увесь корабель перекинувся.

— Плятер, — випалила вона, бо більше нічого їй не спало на думку.

— Звісно ж, пані Плятер, ми можемо собі дарувати ці неприємності. Якщо лиш ви будете відтепер...

У цей момент позаду за Елізою та Ровеном пробіг капітан — старий валлієць із рябим носом у застібнутому до шиї бездоганному темно-синьому мундирі.

— Капітане? Щось трапилося? — зачепив його Ровен.

Той не відповів бодай жестом. Він із гуркотом убіг залізними сходами на верхню палубу й рушив у бік корми. Ровен здивувався. Полковник злегка підняв капелюха.

— Гарного дня. Ми закінчимо нашу розмову наступного разу, — сказав полковник.

Він рушив слідом за капітаном, але зупинився біля сходів і кинув ще:

— Будь ласка, не сходьте, перш ніж ми увійдемо в порт. Вода холодна, ви не протримаєтеся і чверть години.

Коли Чарлз Ровен зник на верхній палубі, Еліза глибоко видихнула й заспокоїлася. Словацький мав рацію. Ідея з Європою² була ризикованою і дурною. Треба було знайти собі якогось чоловіка з дитиною, дістатися до Лондона крізь блокаду, вдаючи порядну, заможну сім'ю. Проте Еліза наполягала. Може, вона просто хотіла вперше побачити новий світ?

На щастя, не сталося нічого, з чим вона не могла б упоратися. Еліза прямувала до місця призначення, корабель все ще плив, план був актуальним. Лише це мало значення. А Ровен нехай шукає її після прибуття до порту...

Зміст

Пролог.....	3
Розділ I.....	10
Розділ II.....	25
Розділ III.....	39
Розділ IV.....	63
Розділ V.....	82
Розділ VI.....	98
Розділ VII.....	121
Розділ VIII.....	139
Розділ IX.....	156
Розділ X.....	172
Розділ XI.....	189
Розділ XII.....	213
Розділ XIII.....	235
Розділ XIV.....	253
Розділ XV.....	264
Розділ XVI.....	292
Розділ XVII.....	320
Розділ XVIII.....	339
Розділ XIX.....	364
Розділ XX.....	386
Розділ XXI.....	403
Розділ XXII.....	422
Розділ XXIII.....	437
Розділ XXIV.....	455
Епілог.....	481
Від автора.....	491